

Հայաստանի Հանրապետություն
Գիտությունների ազգային ակադեմիա
Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

I X
2 0 0 6

ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Գյումրի 2006

ԳՏՀ 008+902 / 904+800
ԳՄԴ 71+63. 4+80
Գ 602

Հրատարակվում է ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական
հետազոտությունների կենտրոնի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Խմբագրական խորհուրդ

Աբամ Զալանթարյան, Աշոտ Մելքոնյան, Խաչիկ Բաղիկյան, Աբամ Զոսյան,
Սարգիս Հարությունյան, Սարգիս Պետրոսյան, Լարիսա Եգանյան,
Համազասպ Խաչատրյան, Արմեն Հայրապետյան, Կարինե Բազեյան,
Կարինե Սահակյան, Հասմիկ Հարությունյան

Խմբագրությամբ բան. գիտ. դոկտոր
պրոֆեսոր Սերգո Հայրապետյանի

Գ - 602 Գիտական աշխատություններ, 9
Գյումրի, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն,
2006, 204 էջ:

Գ $\frac{4400000000}{703 (02) - 2006}$ 2006

ԳՄԴ 71+ 63,4+80

ISBN 5- 8080 - 0504 - 3

© ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն, 2006

*Республика Армения
Национальная академия наук
Ширакский центр арменоведческих исследований*

НАУЧНЫЕ ТРУДЫ

ВЫПУСК

IX

EDITION

RESEARCH PAPERS

*Shirak Centre of Armenian Studies
National Academy of Sciences
Republic of Armenia*

Издательство "Гитутюн" НАН РА "Gitutyun" Publishers NAS RA

ԳՅՄՐԻ 2006 GYUMRI

**Публикуется по решению Ученого совета
Ширакского центра арменоведческих исследований НАН РА**

Редакционная коллегия:

**Саргис Арутюнян, Арам Калантарян, Ашот Мелконян, Хачик Бадикян, Арам
Косян, Саргис Петросян, Лариса Еганян, Амазасп Хачатрян, Армен Айрапетян,
Карине Базеян, Карине Саакян, Асмик Арутюнян**

**Под редакцией доктора фил. наук,
профессора Серго Айрапетяна**

**Published by arrangement of the Scientific Council
of Shirak's Research Centre NAS RA**

Editing stuff:

**Sargis Harutunyan, Aram Qalantaryan, Ashot Melkonyan, Khachik Badikyan,
Aram Qosyan, Sargis Petrosyan, Larisa Eganyan, Hamazasp Khachatryan, Armen
Hairapetyan, Karine Bazeyan, Karine Sahakyan, Asmik Harutunyan**

Edited by Doctor of Philology, professor Sergo Hairapetyan

Հասնիկ ԳԱԼՍՅԱՆ

ՎԱՀՐԱՍԱՐԵՐԳ ԳՅՈՒԴԻ ՔՆԱՐԱԿԱՆ
ԲԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆԸ. ՄԱՆԻՆԵՐ

Ժողովրդական երգը ժողովրդական կյանքի պատմությունն է: Հայ երգային բանահյուսության մեջ բազմակողմանիորեն արտացոլվել է հայ մարդու կյանքը: Ծրնվում է մարդը, ապրում, մեռնում, և երգը միշտ նրա հետ է՝ դաշտում աշխատելիս, սիրո և ուրախության ժամերին, կորուստների և դժբախտությունների օրերին: Բանահյուսական քնարերգությունը (աշխատանքային երգեր, սիրային ու ծիսական երգեր, անեծքներ ու ողբեր, պանդխտության ու օրորոցային երգեր և այլն) ժողովրդական կյանքի աշխարհն է:

Վ. Բրյուսովը «Поэзия Армении» աշխատության ներածական ակնարկում գրում է, որ հայ երգային բանահյուսությունը շատ է հիշեցնում անենաուշ ժամանակի չափածոյի տեխնիկայում հմտացած որևէ բանաստեղծի նրբորեն ստեղծագործությունները:¹

Հայ ժողովրդի քնարական բանահյուսության կարևոր բաժիններից մեկը ժողովրդական խաղիկներն են: Առաջին լուրջ օրինակը տալիս է Ղևոնդ Ալիշանը «Հայոց երգք ուսնկականք» ժողովածուով, թեպետ այս տեսակ երգերի գրառումը սկսվել է մինչև Ալիշանը: 1904թ. «Արարատ» ամսագրում և այլա առանձին գրքով լույս է տեսնում Մ. Արեղյանի «Ժողովրդական խաղեր» հետազոտությունը: Սրանում հայ իրականության մեջ հիմք է դրվում ժողովրդական երգերի բանասիրական-բանագիտական ուսումնասիրությանը:²

Ուսումնասիրության սկզբում անդրադառնալով խաղիկների անվանման հարցին՝ Արեղյանը նշում է, որ դրանք ընդհանուր անունով կոչվում են խաղ, սակայն էր թեմն էլ հիշվում են իբրև տաղ: Նա հավաստում է, որ խաղ բառը նշա ակում է նա. այսինքն, քանի որ այս խաղիկները սկզբնապես և հետո մեծ մասամբ պարերգեր են եղել:

Խաղիկների բովանդակությունը հարուստ է սիրո հետ կապված իրական կյանքի զանազան դրություններով, գործողություններով, համեմված են ժողովրդական սովորություններով, կենցաղային գծերով ու բարքերով: Ծագումով բոլոր խաղերը՝ «եանպատրաստից, հանկարծական բերմամբ» հորինված ստեղծագործություններ են որ արտահայտել են հորինող երգչի վայրկենապես ծնված, բույեական տպավորությանը առաջացած զգացմունքը, ինչպես նաև ժամանակի ու միջավայրի բարքերը ժողովրդական խաղիկները, ի տարբերություն սիրո երգերի, փոքր ծավալի, գեղազանցապես քառատող, լիրիկական երգեր են՝ հորինված հոգեկան տարբեր վիճակների և հասարակական բազմազան երևույթների անմիջական ազդեցությամբ: Յուրաքանչյուր խաղիկ արտահայտում է մի ամբողջական միտք, արանադրություն, հագավոր է և գեղարվեստորեն ավարտուն:

<i>Մազեր ունիմ ծիրանի,</i>	<i>Յայլավորը յայլեն է,</i>
<i>Չեմ տա հազար թումանի,</i>	<i>Յարս վերի մայլեն է:</i>
<i>Կուտամ մե բազրգյանի,</i>	<i>Յաչա տեղը սարին է,</i>
<i>Դեն սընդունիմ ու տանի:</i>	<i>Գլուխը չոր քարին է:</i>

Օհրակի մարզի Վահրամարեղ (Ներքին Ղանիջա) գյուղի տարեց ասացաներից գրի ենք առել մոտ հարյուր հիսուն խաղիկներ, որոնք բանասացները կռ մ նաև մանի, խանա, բոլոր պարի երգեր, վիճակի ու ջանգյուլումի երգեր:

Ուսումնասիրության նպատակն է որպես հաղորդում ներկայացնել մեր կող գրառված մանիները, ժամանակի կորստից փրկել տվյալ տեղավայրի ազգաբնակչության բանավոր ավանդության մեջ տակավին գոյատևող հարուստ ստեղծագործությունները: Այս խաղիկներն ստեղծվել են միայն մեկ անգամ երգվելու համար, բայց դավրդական բանահյուսության մյուս տեսակների մման այդ երգերը ևս, եթե հաջող են եղել, չեն անհետացել առաջին անգամ երգվելուց կամ իրենց հեղինակի մահից հետո

¹ В. Брюсов, Поэзия Армении. М., 1916, стр. 39.
² Մ. Արեղյան, Ժողովրդական խաղիկներ, էր., 1940, էջ 51, 53, 110:

Ավագ սերնդի փորձված ներկայացուցիչները ստուգում էին խաղիկների կատարումը և ուղղություններ տալիս: Ըստ ջերմ ու անկեղծ էին գյուղի երիտասարդների փոխհարաբերությունները: Դրանք ավելի հստակորեն դրսևորվում էին ուրախությունների ժամանակ և հատկապես աշխատանքի մեջ: Որոշ խաղիկներում աղջիկներն իրենց սիրահետող տղաների հետ հումորով երկխոսության մեջ են մտնում:

*Հերիք խոսաս ըծերեն,
Կլքմանիս քոռ մկներեն:*

*Ջերիս քերանը պուտ-պուտ,
Տղոնցը կանչեմ կուտ-կուտ:*

*Հերիք խոսաս գյավագա,
Լոզրդ քերանդ կվագա:*

*Ելա երդիկ՝ խոտ քափի,
Քեզ մե խնձորով խարի:*

*Հերիք խոսաս, հեր ունիս,
Ամեն մագիս տեր ունիս:*

*Տղա՛, արի՛ քան ըսեմ,
Քյանքյուլդ օսկուց հուսեմ:*

Ըստ մանիկներ ունեն ատած-ասացվածքային բնույթ, որոնք մինչև հիմա օգտագործվում են առօրյա-խոսակցական լեզվում, բայց ոչ որպես խաղիկ.

*Տեզրն օր հարսին ուզե,
Ժամացույցը կրգե:*

*Աղջիկն օր մորեն կեղնի (կծնվի):
Տվեք գլխուն բող մեռնի,*

*Օսկին ի՞նչ է, մանզըր է,
Բանըն օր գինը ծանդըր է:*

*Տղեն օր մորեն կեղնի,
Թող երկան արև եղնի:*

*Աղբուր քխավ՝ քուրն անուշ,
Ախպոր պայած քուրն անուշ:*

Ստեղծվել են մի շարք մանիկներ, որտեղ հստակորեն արտահայտված են սերն ու հավատն «առ Ավետարան» («Լահյառմաբերդում են տարիներ շարունակ պահվել «Կարմիր Ավետարան», «Շեկ Ավետարան», և մինչև օրս էլ պահվում են «Նարեկ «Ճաշոց գիրք» սուրբ գրքերը):

*Արև դըրավ գերանին,
Մեռնիս ավետըրանին,*

*Մագերս հուսի, ուխտ էրի,
Ախպրուանցս քուխտ էրի:*

*Ավետըրան ուխտ էրի,
Սրտիս ուզածը նարի:*

Քիչ չեն նաև զինվոր բալին, զինվոր յարին նվիրված մանիկները, որոնք ստեղծվել են բացառապես Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին:

*Ջրի ավազին մեռնիս,
Գիմու կարասին մեռնիս,
Բանակ զնացող յար ջան,
Սրտիդ մուրազին մեռնիս:*

*Յար ջան, արի՛, մի՛ գնա,
Դույնեն մեզի չի մնա,
Դույնի մալը մալ չեղավ,
Շեզոն ընձի յար չեղավ:*

*Դանակը բողկից ելավ,
Իմ յարը պոլկից ելավ:*

*Միրել եմ, սալդատ է,
Անուշ լիզուն բաղդատ է:*

*Կայնա քարին դուշ էղա,
Անտեր չոլին դուշ էղա,
Կորցրել եմ քառլանս,
Կանչի, մալամիշ էղա:*

*Հանդը նստել եմ քարին,
Նամակ գրեմ իմ յարին,
Օր կարդա ու ուրխըմա,
Մինչև կատարվի բարին:*

Միայն պարտներում, հարսանիքների ժամանակ չէ, որ ստեղծվում ու կատարվում էին մանիկներ: Դրանք ծանր աշխատանքից հոգնած գյուղացուն սքափեցնում է մի պահ կտրում էին առօրյա հոգսերից իրենց երգով ու պարով: Բազմիցս ակամատես ենք եղել, քե ինչպիսի բարմություն էր քերում երգը հոգնատանց գյուղացու այքերին.

*Անձրև էկավ՝ հով կենե,
Կարկուտն էկավ՝ սով կենե,
Քաղքըցի աղջիկ եմ ես,
Ընձի գեղ տեղ մի՛ տանի:*

*Քաղքեն էկան սելերը,
Կապեմ չուկուս քելերը:
Քաղքեն էկան՝ լամպը վա-
Ջինըր հարցու՝ աղջիկն —*

*Մերս ընծի բերել է,
Միպտակ բալուլ էրել է:*

*Քյաշկա բալուլ մեռնեի,
Մորս մրախց ելնեի:*

*Խնձոր քցի ֆաֆուաց,
Թուշղ խաճի մրմուաց:*

*Մերս ընծի բերել է,
Միպտակ բալուլ էրել է:*

*Մերս կերավ կծու ախս,
Ընծի բերավ խազ ըսազ:*

*Լուսնակ գիշեր դուրս ելա,
Լուսնակն անուշ կցուլա:*

*Բարակ առուն ջուր գուկա,
Աղջիկ աղի դուր գուկա:*

Բանասաց Ռոզա Գևորգյանը մի դրվագ պատմեց իր կյանքից. «Մեր գեղի Մյակի Մերոժը ընծի կսիրեր, բայց հորըս վրա առաջին մատերյալ գրողը Մերոժի հերն էր, հազար տարի անցնիր, ես ըրոր չէի առնի: Իմ անընիս աղջիկ առավ, օր միշտ Ռոզա ճվար: Ընծի էլ նշանին, տվին Հովհաննեսին: Հովհաննեսն էլ պատերազմի վախտը կարտոլ էր տեղափոխեւ, պակտորղ էր տվել, բռնել էին: Ինքը բանտը՝ ընծի նշանին: Մերոժն էլ բողավ կնկան, յուր չգնաց հետը: Մե անգամ պարտուն էին տարել ընծի. բազա հարս էի: Մերոժն էլ էր ըղեղ: Խաղ ըսողին խրատ տվավ, են էլ երգեց.

*– Մարից իջավ ուռավոր,
Աղջի մարդոք բռնավոր:*

Արփենը զգաց, օր ընծի կսե, պատասխան տվավ.

*– Ուռի ծառը բար չունի,
Օրբենրին յար չունի»:*

Խաղերի մեջ անդրադարձված իրականությունը գյուղաշխարհն է՝ գրեթե բոլոր բնորոշ կողմերով: Խաղերն ընդգրկել են հեղինակների առօրյան ու միջավայրը, աշխատանքային գործունեությունը, գյուղացուն շրջապատող բնությունը:

Հայ երգային բանահյուսությունը հարուստ է ու բազմաբովանդակ: Երգաշարերի մեջ բեմատիկ հատկանիշների հիման վրա խմբավորված երգերը կարծես վերածվում են աշխատավոր մարդուն ձոնված պոեմի:

ЛИРИЧЕСКИЙ ФОЛЬКЛОР с. ВАГРАМАБЕРД

____ *Резюме* _____

____ *А. Галстян* _____

Творческая фантазия армянского крестьянина богатая, песни сопровождали его повсюду. И сегодня в песенном фольклоре большое место занимают лирические песни, которые называются *мани* (частушки). С целью сбора и сохранения песен этого жанра, мы записали около 100 мани в селе Ваграмаберд. Характерным для этих песен является богатство тематики (светлая любовь, грусть, забавные шутки и т.д.), а также выразительность их содержания.

Բ ո Վ ան դ ա կ ո թ յ ու ն

Հ ո ղ վ ա ծ ն ե ր

Սարգիս ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Հացահատիկի ուրարտական աստվածությունները 5

Լուսինե ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Պոնտոսի արքայական և Գուգարքի բղեշխական տոհմերի ազգակցության շուրջ.....13

Անահիտ ԽՈՒԴԱՎԵՐԴՅԱՆ

Վաղ բյուզնդի դարաշրջանում Կովկասի, Աբաջավոր և Միջին Ասիայի, Եվրոպայի, Հնդկաստանի և Հյուսիսային Աֆրիկայի տարածքում գանգարանական նշանների աշխարհագրական փոփոխականության օրինաչափությունները18

Սարգիս ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ, Ծովինար ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Արտամետի հին աստվածությունները24

Անդրանիկ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Տեղական ինքնակառավարման վերակազմակերպման խնդիրներն Անդրկովկասում Ժամանակավոր կառավարության օրոք (1917թ. փետրվար-հոկտեմբեր)32

Կարինե ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

Ալեքսանդրապոլի գավառը խորհրդային իշխանության հաստատման շրջանում.....38

Կարինե ԲԱԶԵՅԱՆ

XIX դարավերջի Կարսի արևեստներն ըստ Ատրպետի «Ժնչ ժառանգեցինք» ձեռագիր աշխատության42

Գրիգոր ԱՂԱՆՅԱՆ

Ավանդական արևեստների փոխակերպումները Ալեքսանդրապոլ-Լենինականում (XIXդ. երկրորդ կես- XXդ. առաջին կես)47

Հասմիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Հայոց ավանդական ամուսնահարսանեկան արարողակարգի դրսևորումները Հովհ. Թումանյանի ստեղծագործություններում52

Կարինե ՍԱՀԱԿՅԱՆ, Ռոզա ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Կոնֆլիկտի էներգետիկան և Խոզեկարգավորումը հաղորդակցման գործընթացում.....59

Լարիսա ԵԳԱՆՅԱՆ

Մեծ Սեպտեմբերի 2006թ. պեղումները63

Համազասպ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հայկաձորի քարանձավային բնակավայրի 2005թ. պեղումները.....76

Հասմիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ (ՄՏԵՓՈՆՅԱՆ), Հասմիկ ԱՓԻՆՅԱՆ

Նվագարանները հին հայոց բանակում81

Մոնթ ՆԱՎՈՅԱՆ

Անանիա Շիրակացու Հարության հարցնակարգերը հայ հիմներգության զարգացման համատեքստում85

Մենեքերիմ ՄԵԼՁՈՆՅԱՆ

Ենթադրական եղանակի ժխտական ձևերը Հովհ. Թումանյանի ստեղծագործություններում91

Մարինտա ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Պատկերավորության միջոցները Վ. Ծուռանյանի «Մթին պատանություն» վիպակում95

Լիլիթ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Հոմանշությունը արդի հայերենի համեմատություն - դարձվածային միավորներում100

Արմենուիի ԱՎԱԳՅԱՆ

Հարցական նախադասությունները Վ. Անանյանի վիպական արձակում106

Սահականուշ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
 Բառակազմական բաղադրիչների հուզազգացական իմաստ հաղորդելու
 հնարավորությունները անգլերենի անձնանիշ բառերի կազմության մեջ 113

Գագիկ ԽԱՉՐԿՅԱՆ
 Ազգային-ազատագրական պայքարի գրականացումը Ավետիս Ահարոնյանի
 արձակում («Խայր» պատմվածքը) 117

Արտաշես ԲՈՑԱԶՅԱՆ
 Շիրակի մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացման մի քանի հարցեր (մաս II) 121

Էրեզի ԵՍԱՅԱՆ
 Դատական փորձությունները Անգլիայի իրավունքում (VII-XIդդ.) 125

Յուդաքեր ՅԱՓՈՒՆՋՅԱՆ, Գայանե ՍԱԼՆԱԶԱՐՅԱՆ
 Անցումային տնտեսություններում ինդեքսների կառուցման սկզբունքները 131

Ռուզաննա ՄԱՐԴՈՅԱՆ
 Մանկավարժական արսիտոլոգիայի խնդիրները XIXդ.
 հայ մանկավարժների ուսումնասիրություններում..... 135

Նաիրա ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
 Պահանջումների վերլուծությունն անգլերենի
 խորացված ուսուցման դասընթացում 140

Նունե ԱԴԱՄՅԱՆ
 Կրտսեր դպրոցականի ուսումնական գործունեության ձևավորումն ու զարգացումը.. 145

Լիլիթ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
 Ավագ նախադպրոցականի տարիքային-հոգեբանական
 մի քանի առանձնահատկություններ 149

Հ ր ա պ ա թ ա կ ո լ մ ն ե թ և հ ա դ ո թ դ ո լ մ ն ե թ

Արմեն ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
 Ալեքսանդրապոլի գավառի XIXդ. 70-ական թթ. ժողովրդագրական դրությունն
 ըստ ճորասհայտ արխիվային փառտաթղթերի 153

Համազասպ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
 Մոնղոլական դրամների գանձ Հայկավանից..... 167

Վարդիթեր ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ
 Անիի բազավորության (X-XIդդ) վարչատարածքային բաժանումը
 և պետական կարգը 169

Լատրա ԱԹԱՆԵՍՅԱՆ
 Հայ արդի կերպարվեստը և Գյումրու Ս.Մերկուրովի անվ. մկարչական դպրոցը 174

Արաքս ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ
 Արևելքը Մարիամ Ալամազյանի կտավներում 178

Աննա ԱՍԱՏՐՅԱՆ
 ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը և Ն. Տիգրանյանի ստեղծագործության
 ուսումնասիրությունը (Ն. Տիգրանյանի ծննդյան 150-ամյակի առթիվ) 181

Համիկ ԳԱԼՍՏՅԱՆ
 Վահրամաթերդ գյուղի քնարական քանահյուսությունը. մանիներ 186

Լիլիթ ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ
 Լրագրողական ժանրի հասկացության շուրջ..... 190

Անիտիում (անգլերեն) 193

Содержание

Статьи

<i>Саргис ПЕТРОСЯН</i> Урартские божества зерна	5
<i>Лусине ПЕТРОСЯН</i> О родстве династий Понтийских царей и Гугаркских бдешхов	13
<i>Анвйт ХУДАВЕРДЯН</i> Закономерности географической изменчивости краевологических признаков на территории Кавказа, Передней и Средней Азии, Европы, Индии и Северной Африки в эпоху ранней бронзы	18
<i>Саргис ПЕТРОСЯН, Цовинар ПЕТРОСЯН</i> Древние божества Артамета	24
<i>Авдраник ГЕВОРГЯН</i> Проблемы реорганизации местного самоуправления в Закавказье в период правления Временного правительства в России (февраль-октябрь 1917г.)	32
<i>Карине АЛЕКСАНИЯН</i> Александропольский уезд в период установления Советской власти	38
<i>Карине БАЗЕЯН</i> Ремесла города Карса конца XIX века по рукописному исследованию Атрпета "Что мы унаследовали"	42
<i>Григор АГАНЯН</i> Видоизменения традиционных ремесел в Александрополе-Ленинакане (II половина XIXв. - I половина XXв.)	47
<i>Асмик АРУТЮНЯН</i> Проявления традиционной армянской свадебной обрядности в произведениях Ов. Туманяна	52
<i>Карине СААКЯН, Роза ОГАНЕСЯН</i> Энергетика конфликта и психокоррекция в процессе общения	59
<i>Лариса ЕГАНЯН</i> Раскопки с. Мец Сепасар в 2006г.	63
<i>Амазасп ХАЧАТРЯН</i> Раскопки пещерного поселения Айкадзор в 2005 г.	76
<i>Асмик АРУТЮНЯН (СТЕПАНИЯН), Асмик АПИНИЯН</i> Музыкальные инструменты в войске древней Армении	81
<i>Мгер НАВОЯН</i> Арцнакарги воскресения в контексте развития армянского гимнотворчества	85
<i>Сенекерим МЕЛКОНЯН</i> Употребление параллельных отрицательных форм сослагательного (гипотетического) наклонения в произведениях Ов. Туманяна	91
<i>Марията ХАЧАТРЯН</i> Изобразительно-языковые средства в языке повести В. Шушавяна "Тяжкая юность"	95
<i>Лялит АВЕТИСЯН</i> Синонимия компаративных фразеологических единиц современного армянского языка.	100
<i>Арменуи АВАГЯН</i> Вопросительные предложения в романтической прозе В. Аваняна	106
<i>Саакануш ГРИГОРЯН</i> Коннотативные возможности словообразовательных элементов в организации английской антропонимической лексики	113

<i>Гэгик ХАЧИКЯН</i>	
Художественное воспроизведение национально-освободительной борьбы в прозе А. Агароняна (рассказ "Хай")	117
<i>Артапес БОЯДЖЯН</i>	
Эрегли ЕСАЯН	
<i>Некоторые вопросы социально-экономического развития Ширакского региона</i>	<i>121</i>
Судебные испытания в английском праве (VII-XI вв.)	125
<i>Югабер ЯПУНДЖЯН, Гаяне САЛНАЗАРЯН</i>	
Принципы индексирования в переходных экономиках	131
<i>Рузанна МАРДОЯН</i>	
Проблемы педагогической аксиологии в исследованиях армянских педагогов XIX в.	135
<i>Наира АЙРАПЕТЯН</i>	
Анализ потребностей при углубленном изучении английского языка	140
<i>Нуне АДАМЯН</i>	
Формирование и развитие учебной деятельности младших школьников	145
<i>Лилит МКРТЧЯН</i>	
Некоторые возрастные-психологические особенности старшего дошкольника	149

Публикации и сообщения

<i>Армен АЙРАПЕТЯН</i>	
Демографическое состояние Александропольского уезда 70-х годов XIX в. по вновь обнаруженным архивным документам	153
<i>Амазаси ХАЧАТРЯН</i>	
Клад монгольских монет из Айкавана	167
<i>Вардигер АБРААМЯН</i>	
Государственный строй и административно-территориальное деление Авийского царства (X-XI вв.)	169
<i>Лаура АТАНЕСЯН</i>	
Современное армянское изобразительное искусство и художественная школа имени С. Меркурова г. Гюмри	174
<i>Аракс МАРКАРЯН</i>	
Восток в картинах Марьям Асламазян	178
<i>Апна АСАТРЯН</i>	
Институт Искусств НАН РА и исследование творчества Н. Тиграняна (к 150-летию со дня рождения Н. Тиграняна)	181
<i>Асмик ГАЛСТЯН</i>	
Лирический фольклор с. Ваграмаберд. мани (частушки)	186
<i>Лилит КИРАКОСЯН</i>	
О понятии жанра в журналистике	190
<i>Резюме</i> (на английском)	193

Contents

Articles

Sargis PETROSYAN Urartian Divinities of Grain	5
Lysine PETROSYAN About the relation of the Royal Dynasty of Pontus and the Dynasty of Gogarena Bdeskhk...	13
Anahit XUDA VERDYAN Approprieties of geographical mutability of the cranium features on the Territory of the Caucasus, Front and Middle Asia, Europe, India and North Africa in the Early Bronze Epoch.....	18
Sargis PETROSYAN, Tsovinar PETROSYAN Ancient divinities of Artamet	24
Andranik GEVIRGYAN The problems of reorganization municipality authorities of Transcaucasus in 1917 (During the Provisional government in Russia).....	32
Karine ALEKSANYAN Province Alexandrapol in the times of establishment of the Soviet Powers	38
Karine BAZEYAN The craft of the pineteeneh century according to handwriiten work “Whan we inherited” by Atrpet	42
Grigor AGHANYAN The changing of the types of the traditional crafts in Alexandrapol-Leninakan (the second of the XIX century and the first half of the XX century)	47
Hasmik HARUTUNYAN Reflections of Traditional Armenian Wedding Customs in Writings of Hovhannes Toumanyany	52
Karine SAHAKYAN, Rosa HOVHANNISYAN The energetics and psycho regulation in the communicative process	59
Larisa YEGANYAN Excavations of Mets Sepasar 2006	63
Hamazasp KHACHATRYAN The Excavations of the Cave Settlement Near Aikadzor in 2005	76
Hasmik HARUTUNYAN (STEPABYAN), Hasmik APINYAN The musical instruments in ancient Armenian army.	81
Mher NAVOYAN Anania Shirakatsis' Hartsnakarg of reborn in the context of Armenian hymn development.	85
Senqerim MELKONYAN Use of parallel negative forms of suppositional mood in the works by H. Tumanian.....	91
Marieta KHACHATRYAN Means of figurative style in V. Shushanyan's, Painful Youth	95
Lilit AVETISYAN Synonymity in Comparative Phraseological Units of Modern Armenian Language	100
Armenuhi AVAGYAN Interrogative sentences in the prose of V. Ananyan	106
Sahakanush GRIGORYAN Carability of word-forming elements to evoke conntation in English anthroponomical vocabulary	113
Gagik KHACHIKYAN The reflection of the national-liberation struggle in Avetis Aharonyan's prose (story “Khay” / “The Armenian”/).....	117

Contents

<i>Artashes BOYAJYAN</i> Some social-economical development problems in Shirak Region (Part II)	121
<i>Eregli ESAYAN</i> Trials in the English Law	125
<i>Yukhaber YAPUNDGYAN, Gayane SALNAZARYAN</i> Indexing principles in transitional economics.....	131
<i>Ruzanna MARDOYAN</i> Problems of pedagogical axiology in the researches of Armenian pedagogues	135
<i>Naira HAYRAPETYAN</i> Need analysis in specialized English schools	140
<i>Nune ADAMYAN</i> Organizing and development of school activities in primary school.....	145
<i>Lilit MKRTCHYAN</i> Some age-psychological peculiarities of senior pre-school children	149

Publications and Reports

<i>Armen HAYRAPETYAN</i> National situation of Alexandrapole province in the 70's of the 19 th century according to the archive documents	153
<i>Hamazasp KHACHATRYAN</i> The Treasure of Mongolian Coins Found in Aikavan	167
<i>Vardider ABRAHAMYAN</i> Administrative – territorial division of an kingdom and its political system	169
<i>Laura ATANESYAN</i> Armenian Modern Art and Art School after S.O. Merkurlov in Giumry	174
<i>Araks MARKARYAN</i> Estrn works of Mariam Aslamazyan	178
<i>Anna ASATRYAN</i> Arts institute of the NAS of RA and research of Tigranyans' work (To the 150 th anniversary of Tigranyan's birth)	181
<i>Hasmik GALSTYAN</i> The lyric folklore of the village Vahramaberd	186
<i>Lilit KIRAKOSYAN</i> On the conception of genre in journalism	190
<i>Summary (in English)</i>	193

*Հայաստանի Հանրապետություն
Գիտությունների ազգային ակադեմիա
Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն*

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ. IX. 2006

*Республика Армения
Национальная академия наук
Ширакский центр арменоведческих исследований*

НАУЧНЫЕ ТРУДЫ. ВЫПУСК IX. 2006

*Shirak Centre of Armenian Studies
National Academy of Sciences
Republic of Armenia*

RESEARCH PAPERS. EDITION IX. 2006

**Շապիկի առաջին էջին՝ Մարմաշենի (Շիրակի մարզ)
վանական համալիրը (VII-XI դդ.)**

Լուսանկարը՝ Ս. Դարբինյանի

**Համակարգչային և գծի. ձևավորումը՝ Լ. Կոստանյանի
Սրբագրիչ՝ Ռ. Հովհաննիսյան, Հ. Հարությունյան**

Պատվեր՝ N 012, տպարանակ՝ 150,
Հանձնված 1 շաբաթի 12.11.2006, ստորագրված 1 տպագրության 18.02.2007
Շաբաթը՝ համակարգչային, 12.5 էրատ. մամուլ:
Տպագրությունը՝ ԱՊՆ Ռեպրեն Ավետիսյան,
Հասցեն՝ 377500, Գյումրի, Սիկր Սկրաչյան 47: